

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност

на д-р Мартин Светославов Джуров,
участник в конкурс за заемане на академичната длъжност "доцент"
по професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и
възрастова психология, Психология на индивидуалните различия), обявен в
Държавен вестник, бр. 103 от 23 декември 2011 г., от Варненски свободен
университет "Черноризец Храбър"

Рецензент:

Доц. д-р Минко Стоев Хаджийски

Професионално направление 3.2. Психология (Консултативна психология),
Месторабота: Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий»,
Философски факултет, катедра «Психология»

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” - Държавен вестник, бр. 103 от 23 декември 2011 г., и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра «Психология» към Юридически факултет. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

Конкурсът за заемане на академичната длъжност "доцент" е обявен в Държавен вестник, бр. 103 от 23 декември 2011 г., от Варненски свободен университет "Черноризец Храбър" и е в област на висше образование "Социални, стопански и правни науки", професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология, Психология на индивидуалните различия),

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед № 404 /23.02.2012 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Единствен кандидат в конкурса е д-р Мартин Светославов Джуров, старши асистент в катедра „Психология” при Юридическия факултет на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”. Подадените документи отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Д-р Мартин Джуров предлага 15 броя научни трудове за рецензиране, във връзка с конкурса, както следва:

- Монография - 1 бр.;
- Студия - 1 бр.
- Статии – 5 бр.(една на фр.език , две под печат);
- Самостоятелни раздела в учебник- 5 бр.,
- Самостоятелни раздела в учебно пособие- 3бр.

Представените за рецензиране трудове са извън трудовете, посочени в автореферата на дисертацията за присъждане на образователната и научна степен “доктор” и се приемат за рецензиране по настоящия конкурс.

2. Данни за кандидата

Мартин Светославов Джуров завършва специалност “Психология” в университета на Пикардия Франция и бакалавърска степен по клинична и детска психология в периода 1994-1998г., Във Варненски свободен университет ”Черноризец Храбър” - ОКС “Магистър” през 2004 г. В периода 2008 – 2011 година е докторант на самостоятелна подготовка в същия университет. Защишава успешно докторска дисертация в Специализирания научен съвет по психология към Висшата атестационна комисия през 2011 г. му е присъдена образователната и научна степен „доктор” по психология. От 2000 г. Мартин Джуров е асистент и старши асистент във Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”. Водил е занятия по психологични дисциплини, Увод в психологията, Когнитивна психология, Социални комуникации, Психология на развитието. Има разработени два самостоятелни лекционни курса по Генерализирани разстройства на развитието и Когнитивни дефицити в

детството. Владее и ползва свободно в научната си работа френски, полски, руски и английски език.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

От предложените научни трудове на д-р Мартин Джуров за рецензиране се приемат всичките.

Монографията **“Детето от аутистичния спектър / Комуникативен контекст”**, ISBN 978-954-715-511-4, е издадена от университетското издателство на Варненски свободен университет «Черноризец Храбър» 2012 г. и е най-значимото произведение на автора. В него използвайки съвременни теоретични и емпирически данни, на базата на задълбочен анализ, той представя обзорно изследване на детския аутизъм с фокус на комуникациите. Основната идея на д-р Джуров е декларирана още в началото: Аутистичното разстройство е тежко състояние и лечението му е неясно и несигурно. Следователно акцентът трябва да се постави на социалната промяна на отношението и комуникацията. Основания за това дават две неща, залегнали в изложението: Първо, приемането на нееднородния характер на разстройството, проявяващо се с различни доминиращи и в различна степен изяви признаци в един широк кръг симптоми, наричан аутистичен спектър. И второ, водещата роля на нарушените комуникации, с последици намалените способности за учене и обучение, резултиращи в нарушени когнитивни способности. От тук и налагащият се извод за насоката на психологичната работа към стимулите от средата и социалната перцепция.

Тъй като генерализираното разстройство на развитието, респективно, аутистичният спектър е сложно и многообразно проявяващо се състояние, засягащо всички сфери на психичния живот, авторът основателно се насочва към по-леката страна на спектъра, покриващ се със Синдрома на Аспергер. При този синдром, както и при атипичните форми на аутизъм според МКБ-10 няма значително и необратимо „общо закъснение или изоставане в езика или в когнитивното развитие“. Следователно са възможни корекционни и развиващи психологически и обучителни интервенции.

Разглеждайки във втора глава когнитивната страна на аутистичното разстройство, авторът сполучливо е изходил от процесуално-етапното представяне на когнитивно развитие. Това дава възможност за свързване на видимите нарушения с невидимите протичащи процеси и обосноваване на насоки за корекционни намеси. Например, опростяване на съобщението и намаляване на другите стимули от средата, както и ясното разграничаване на предмета на внимание от фона му. С тези и други постановки, като проблема за вниманието, мотивацията или „изопачените“ паметови обединения, авторът прави крачка встрани от медицинския модел на третиране на аутизма, „вмъквайки“ намесите в хода на самото разстройство и неговото развитие.

В края на главата е представена една нова, неспомената в МКБ-10 разновидност на аутистично разстройство SPD / Семантично прагматично разстройство/, чиито прояви не се свързват с интелектуален дефицит. Ако същото не се познава, по външните признаци /симптоми/ може да се сбърка с „класическия“ аутизъм и да се даде неправилна насока на терапията.

Трета, четвърта и пета глава на монографията са посветени на различните подходи на терапия. Поради многообразните прояви на аутизма, дори в атипичните и леки форми, те също са различни с акценти върху психотерапевтичното и обучително начало. В анализа им авторът изхожда от няколко съществени положения.

- Целта е не елиминиране на причината, а подобряване на менталното функциониране.

- Не е възможно да се корегира аутист с нормални социални взаимодействия.

- Необходим е строго индивидуален подход на база различното проявление на аутистичния спектър.

- Проблемите с комуникацията на засегнатите от АС не са в липса на желание за общуване, а в липса на възможност.

Логично е при това положение да се даде предимство на еkleктичните методи с акцент на когнитивно- поведенческия подход, което е застъпено подобаващо в изложението. Особено подробно е разгледана концепцията и дейността на Ловас.

Като цяло монографията е написана компетентно, логически издържано и четивно. Използвани са 169 литературни източници, от които 16 на кирилица и 153 на латиница.

Другият труд предоставен за рецензиране е студията „ **Успешната училищна адаптация и обучение на различното дете в България**” ISBN 978-954-715-512-1 университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър” 2012г.

В достатъчния обем от 47 страници, авторът е продължил и доразвил някои аспекти на работата с деца от аутистичния спектър, свързвайки я с институционалната задача на училището. Водещата идея на изложението е залегналото още в монографията виждане, че детето от аутистичния спектър не е „болно”, което трябва да се лекува, а „различно”, което трябва да се приеме и обучава според нуждите си. В този смисъл д-р Джуров разглежда или по-скоро поставя на вниманието на четателя важни въпроси, като ранната диагностика, адаптацията в средата, оценката на случая, проявата на аутистичната триада в училищните условия. Ценност представлява съставянето на примерен план за психологическа намеса и процедура за прилагането му.

Статиите на д-р Джуров се отнасят до научното осветляване на такива проблеми, като приложение на комбинираните методи в емпиричните изследвания, влиянието на двуезичието върху менталните функции, приложението на арттерапията при клиенти със специфични проблеми в комуникацията. Написани са компетентно, с ясни изводи и внушения. Особено бих отличил представянето на методиката „ Тест за аутистичен спектър в детството” CAST. Това е необходим инструментариум за диагностициране на детския аутизъм, който липсва в масовата практика. В този смисъл превеждането и адаптирането му, както и апробирането е полезно, както за психолозите, така и за общопрактикуващите лекари, които първи би трябвало да идентифицират наличието на това разстройство. Тестът е необходим и за работещите специалисти, педагози и психолози в сферата на социалните услуги.

Кандидатът е представил за рецензиране **няколко свои раздела** от учебник по психология и логика за 9-ти клас, писан в съавторство. Те засягат важни за ученика и необходими области на психологическото познание като:

семейство и социална среда, диференциалните различия и психоаналитичното виждане за личността, наркотиците и зависимостите. Материалът е поднесен достъпно и интересно, с подходящо съдържание и дидактическа състоятелност.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Преподавателската дейност на д-р Мартин Джуров започва октомври от 2000 г. и продължава до момента. Има пълно натоварване, в съответствие с приетия във Варненски свободен университет “Черноризец Храбър” норматив, през всичките години. В учебната дейност прилага съвременни методи на преподаване и оценяване. Разработени са адекватни презентационни материали.

Разработил е и лекционни курсове по « Генерализирани разстройства на развитието» и « Когнитивни дефицити в детството », които се приемат много добре от аудиторията.

Направил е нововъведения в методите на преподаване като например : Експериментална методика по Когнитивна психология и Разработване на тренинг програма за социални комуникации.

Участвал е научноизследователски проекти. Член е на международната организация за работа с хора с ментални увреждания L`Arche и е координатор във фондация „ Август Мозер”.

6. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Приносите в научните трудове на д-р Джуров могат най-общо да бъдат посочени като:

- Направено е подробно и изчерпателно от съвременни научни позиции описание на аутистичното разстройство, с акцент на когнитивните и комуникативните и дисфункции,

- Направен и сполучлив опит за диференциране на нозологичния от психологичния аспект на разстройството, чрез обосноваването на по-малко стигматизиращото понятие различност,

- Убедително е застъпено и доказано становището, че проблемите на децата от аутистичния спектър са на ниво перцепция, което дава възможност за правилно целенасочване на психологическите интервенции.

- Направена е собствена систематизация на психолого-педагогическите подходи, методи и техники за обучение и корекция на деца с аутистични разстройства,

- Апробирана е и доказана емпирично ефективността на индивидуалния подход, при всеки отделен случай и прилагането на различни методи и обучителни програми,

- Разгледано е и описано като новост за нас Семантично прагматичното разстройство SPD,

- Адаптиран е тест за първоначално диагностициране на признаци на аутистично разстройство /CAST/, който може да се ползва от широк кръг специалисти.

7. Оценка на личния принос на кандидата

Формулираните научни и научно-приложни приноси са изцяло заслуга на д-р Мартин Джуров. В научната продукция осезателно присъства като автор, т.е. налице са критични анализи и лична позиция, която придава автентичност на текстовете, представени за рецензиране.

8. Бележки и препоръки

Като рецензент имам някои бележки или по-скоро препоръки по представените трудове:

- Наличието на „встъпителна студия” преди увода в монографията намирам за неуместно, още повече ,че е от автора. Но тъй като съдържанието ѝ е важно, бих препоръчал в едно следващо издание да се обедини формално с увода.

- Поради наличието на много понятия, някои достъпни само за медици, препоръчвам терминологичен речник.

- Може да се желае по-голяма яснота, при тълкуването на въпросника E2, в смисъл по-разбираемо да се покаже връзката между резултатите и наличие на аутизъм.

Тези бележки, обаче не могат да променят общото ми добро впечатление и убеждение в състоятелността на труда.

9. Лични впечатления

Личните ми впечатления от Мартин Джуров като преподавател и научен работник са много добри. Той е доказал се, добър преподавател с авторитет и осезаемо присъствие в живота на Университета. Смятам, че Варненски свободен университет би спечелил с назначаването му на академичната длъжност „доцент“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър“, да избере д-р Мартин Светославов Джуров за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Педагогическа и възрастова психология, Психология на индивидуалните различия).

19.03 2012 г.

Рецензент:

(Доц. д-р Минко Хаджийски)